

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донбаська державна машинобудівна академія
Кафедра філософії та СПН

Завдання на самостійну роботу
навчальної дисципліни
«Етика та естетика»

рівень освіти	вищої	Перший (бакалаврський)
спеціальність		Для всіх спеціальностей
назва програми	освітньої	Для всіх напрямків підготовки
статус		За вибором, обов'язкова для «політологія» 052

Завдання на самостійну роботу навчальної дисципліни «Етика та естетика» для підготовки фахівців за першим (бакалавр) рівнем вищої освіти, усіх спеціальностей всіх напрямків підготовки.

Розробники:

_____ О.В.Шимко, канд. іст. наук, ст. викл.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів (СРС) займає провідне місце у системі сучасної вищої освіти. З усіх видів навчальної діяльності СРС значною мірою забезпечує формування самостійності як провідної риси особистості студента.

Самостійна робота завершує завдання усіх інших видів навчальної діяльності. Адже знання, що не стали об'єктом власної діяльності, не можуть вважатися дійсним надбанням людини. Тому СРС має навчальне, особисте та суспільне значення.

СРС – це багатоаспектне та поліфункціональне явище з двоєдиністю цілей:

- формування самостійності студента;
- розвиток здібностей, вмінь, знань та навичок студентів.

Завдяки СРС відбувається перехід від переважно виконавчої репродуктивної діяльності студентів до пошукового, творчого начала на всіх етапах навчання у ВНЗ.

Самостійна робота з дисципліни припускає її здійснення в наступних видах: самостійне вивчення теоретичного матеріалу, розв'язання запропонованих завдань.

Правильна організація самостійної роботи необхідна для оволодіння дисципліною, оскільки обсяг аудиторних занять не дозволяє розглянути на лекціях і практичних заняттях усі основні аспекти. Крім того, успішність самостійної роботи багато в чому визначає успішність здачі заліку й наступної практичної діяльності, тому що тільки в рамках виконання самостійної роботи студент одержує навички практичної діяльності.

У самостійній роботі реалізуються *наступні компетенції студента:*

1.Соціально-особистісні:

1.1. Уміння коректно й переконливо представити свою позицію, сприймати критику, досягати компромісу;

1.2. Готовність до постійного саморозвитку, вміння будувати стратегію особистого й професійного навчання й розвитку;

1.3. Адаптивність і комунікабельність;

1.4. Наполегливість у досягненні мети;

1.5. Креативність, здатність до системного мислення.

2.Загальнонаукові:

2.1.Розуміння й використання основних категорій;

2.2.Застосування методів наукового пізнання.

3. Інструментальні:

3.1. Здатність до самоорганізації, організації й планування;

3.2.Навички роботи з комп'ютером, уміння використовувати сучасні інформаційні технології (довідкові системи, Інтернет і ін.) для одержання доступу до джерел інформації, зберігання й обробки даних.

4. Загальнопрофесійні:

4.1.Володіння основними методами і прийомами аналізу роботи громадських організацій;

4.2.Вміння використовувати математичні підходи до розв'язку соціально-економічних задач;

4.3.Виконувати постановку прикладних задач, застосовувати основні методи.

Самостійна робота виконується студентами під керівництвом викладача, який здійснює аудиторну роботу в навчальній групі.

Самостійна робота студентів повинна мати такі **головні ознаки**:

- бути виконаною особисто студентом;
- бути закінченою розробкою, де розкриваються й аналізуються актуальні проблеми з певної теми або її окремих аспектів;
- демонструвати достатню компетентність автора в розкритті питань, що досліджуються;
- мати навчальну, наукову, й/або практичну спрямованість і значимість;
- містити певні елементи новизни;
- самостійна письмова робота оформляється відповідно до вимог кафедри.

При виконанні самостійної роботи необхідно дотримуватись НАСТУПНИХ ПРАВИЛ:

1. Перед виконанням самостійної роботи потрібно повністю ознайомитися зі змістом завдання, підібрати потрібну літературу, визначити усі параметри виконання завдання.

2. Результатом виконання самостійної роботи є виконане завдання та звіт, який виконується з використанням комп'ютерної техніки та надрукований на папері формату А4. Оформлення звіту: шрифт – Times New Roman; розмір шрифту – 14 кегель; інтервал між рядками – півтора; абзац – 12,5 мм, поля: верхнє і нижнє – 20 мм, ліве – 25 мм, праве – 15 мм; нумерація сторінок – по центру нижнього поля. Зразок оформлення титульної сторінки наведено у додатку А.

3. Після перевірки кожного завдання викладачем студент зобов'язаний усунути допущені помилки, інакше він не допускається до виконання наступного завдання.

Усі види самостійної роботи повинні бути здані у встановлений графіком термін. Викладач фіксує факт здачі кожної роботи та виставляє оцінку в журнал.

Поради із планування й організації часу, необхідного для виконання самостійної роботи

Раціональне планування і організація самостійної роботи студентів є найважливішою умовою її ефективності.

Планування самостійної роботи направлено на формування логічно вибудованої, прозорої, зрозумілої, доступної і ефективної системи організації самостійної роботи та її оцінки.

При цьому необхідно пам'ятати, що самостійна робота студентів виконує в навчальному процесі кілька **функцій**:

1. розвиваючу (підвищення культури розумової праці, привчання до творчих видів діяльності, вдосконалення інтелектуальних здібностей студентів);
2. інформаційно-навчальну (навчальна діяльність на аудиторних заняттях, не підкріплена самостійною роботою, стає мало результативною);
3. орієнтуючу і стимулюючу (процесу навчання надається прискорення і мотивація);
4. виховну (формується і розвиваються професійні якості фахівця);
5. дослідницьку (новий рівень професійно-творчого мислення).

В основі самостійної роботи студентів лежать наступні **принципи**: розвиток творчої діяльності, цільове планування, особистісно-діяльнісний підхід.

Самостійну роботу можна назвати ефективною тільки в тому випадку, якщо вона організована і реалізується в освітньому процесі як цілісна система на всіх етапах навчання.

Можна виділити кілька об'єктивних **закономірностей** організації самостійної роботи студентів:

- творча складова самостійної роботи зростає в міру навчання;
- в процесі організації самостійної роботи виникає потреба в методичному забезпеченні;
- застосування інформаційних технологій стає частиною організації і моніторингу самостійної роботи студентів на всіх її етапах.

У процесі самостійної роботи студент **набуває навиків** самоорганізації, самоконтролю, самоврядування, саморефлексії і стає активним самостійним суб'єктом навчальної діяльності.

Самостійна робота повинна давати важливий вплив на формування особистості майбутнього фахівця. Кожен, хто навчається самостійно планує режим своєї роботи з урахуванням часу роботи бібліотеки, профільних лабораторій, комп'ютерних класів і т.п. Він виконує самостійну роботу за особистим індивідуальним планом, в залежності від його підготовки, часу та інших умов.

Першим завданням складання розкладу, що вечір, відпочинок, сон, організації відображає час проїзд і т.п. Із позааудиторної самостійної роботи є заняття і їх характер, перерви на обід, самого початку студенту не потрібно прагнути робити відразу найважчу її частину. Доцільно вибрати щось середнє за складністю. Після цього, перейти до більш важкої роботи, легке залишивши наостанок. Розумову працю необхідно не тільки правильно організувати, а й стимулювати. Важливо вміти підтримувати стійку увагу до досліджуваного матеріалу. Вироблення уваги вимагає значних волевих зусиль від студента. Стійка увага з'являється тоді, коли людина ставиться до справи з інтересом.

Слід правильно організувати свої заняття за часом: 50 хвилин – робота, 5-10 хвилин – перерва, після 3 годин роботи перерва – 20-25 хвилин. Інакше наростаюча втома спричинить нестійкість уваги. Організація активного

відпочинку передбачає чергування розумової та фізичної діяльності, що відновлює працездатність людини.

Опис послідовності дій студента при виконанні самостійної роботи

Організацію самостійної роботи можна умовно розділити на три етапи:

1. планування навчальної діяльності та її методична підготовка;
2. здійснення цієї діяльності та її супровід;
3. контроль, аналіз результатів (з можливими змінами в плануванні самостійної роботи).

Рекомендації щодо використання матеріалів навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни

Інформативну частину навчання складають навчальні посібники, конспекти лекцій у паперовій та електронній формі, план, зміст та методичні рекомендації до проведення практичних занять, методичні рекомендації до виконання самостійної та індивідуальної науково-дослідної роботи, перелік рекомендованої до вивчення літератури, ресурси мережі Інтернет.

У рекомендаціях до практичних занять з дисципліни міститься план занять, завдання для виконання практичних робіт та перелік питань для самостійного опрацювання матеріалу. Також зазначається короткий теоретичний коментар до кожної теми, що допомагає студентові ознайомитися із сутністю питань, на основі яких базується виконання завдань практичних робіт. Окрім цього, у даних методичних рекомендаціях можна ознайомитися з питаннями, що виносяться на обговорення та списком літератури, необхідної для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до наступного практичного заняття.

Рекомендації щодо роботи з літературою

Інформаційними джерелами вивчення навчальної дисципліни є ресурси мережі Інтернет і друковані підручники, посібники. Основна частина матеріалу в Інтернеті розрахована на професіоналів, тому при вивченні навчальної дисципліни спочатку необхідно користуватися літературою навчального характеру.

При опрацюванні матеріалу потрібно дотримуватись *таких правил*:

1. Зосередитися на тому, що читаєш.
2. Виділити головну думку автора.
3. Виділити основні питання тексту від другорядних.
4. Зрозуміти думку автора чітко і ясно, що допоможе виробити власну думку.
5. Уявити ясно те, що читаєш.

4. У процесі роботи над темою тлумачення незнайомих слів і спеціальних термінів слід знаходити у фаховій літературі, термінологічних словниках. Незрозумілі місця, фрази, вирази доречно перечитувати декілька разів, щоб зрозуміти їх зміст.

Після прочитання тексту необхідно:

1. Усвідомити зв'язок між теоретичними положеннями і практикою.
2. Закріпити прочитане у свідомості.
3. Пов'язати нові знання з попередніми у даній галузі.

4. Перейти до заключного етапу засвоєння і опрацювання – записам. Записи необхідно починати з назви теми та посібника, прізвища автора, року видання та назви видавництва. Якщо це журнал, то рік і номер видання, заголовок статті. Після чого скласти план, тобто короткий перелік основних питань тексту в логічній послідовності теми.

Складання плану, або тез логічно закінченого за змістом уривка тексту, сприяє кращому його розумінню. План може бути простий або розгорнутий, тобто більш поглиблений, особливо при опрацюванні додаткової літератури за даною темою. Записи необхідно вести розбірливо і чітко. Вони можуть бути короткі або розгорнуті залежно від рівня знань студента, багатства його літературної і професійної лексики, навичок самостійної роботи з книгою.

Для зручності користування записами необхідно залишати поля для заміток і вільні рядки для доповнень. Записи не повинні бути одноманітними. В них необхідно виділяти важливі місця, головні слова, які акцентуються різним шрифтом або різним кольором шрифтів, підкреслюванням, замітками на полях, рамками, стовпчиками тощо. Записи можуть бути у вигляді конспекту, простих або розгорнутих тез, цитат, виписок, систематизованих таблиць, графіків, діаграм, схем.

Поради із підготовки до поточного, проміжного та підсумкового контролю

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль знань студентів. Поточний контроль є органічною частиною навчального процесу і проводиться під час лекцій та практичних занять.

Форми поточного контролю:

- усна співбесіда за матеріалами розглянутої теми на початку практичного заняття з оцінкою відповідей студентів (5-10 хв.);
- письмове фронтальне опитування студентів на початку чи в кінці практичного заняття (5-10 хв.). Відповіді перевіряються і оцінюються викладачем у позааудиторний час;
- перевірка виконання завдань;
- тестова перевірка знань студентів;

- модульний контроль;
- інші форми.

При кредитно-модульній системі навчання теми самостійної роботи входять модуль, який контролюються після закінчення логічно завершеної частини лекцій та інших видів занять з дисципліни та їх результати враховуються при виставленні підсумкової оцінки.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ СТУДЕНТАМИ

1. Визначте предмет і задачі етики. Розрізняйте етику гуманістичну і авторитарну.
2. Сформулюйте структуру і специфіку етичного знання.
3. Простежте формування етичних знань в античну епоху.
4. Зробіть висновки щодо етичної свідомості епохи Середньовіччя і Відродження.
5. Відзначте особливості розвитку етики в XVII-XVIII ст.
6. Опишіть німецьку класичну етичну філософію: концепції І. Канта і Г. Гегеля.
7. Охарактеризуйте розвиток етичних поглядів у другій половині XIX ст.: два підходи до рішення моральних проблем.
8. Відзначте тенденції розвитку етики в XX ст.
9. Виокремте концепції походження моралі.
10. Розрізняйте етапи історичного розвитку моралі, надавши їй загальну характеристику.
11. Сформулюйте тенденції розвитку сучасної моралі.
12. Підготуйте доповідь про мораль як систему принципів, норм і ідеалів.
13. Визначте структуру моралі.
14. Підберіть та опишіть функції моралі.
15. Засудіть або схваліть добро і зло як центральні категорії етики.
16. Опишіть проблему боротьби добра і зла.
17. Охарактеризуйте свободу і необхідність.
18. Чітко розмежуйте моральну відповідальність особистості.
19. Співвіднесіть поняття обов'язку і совісті.
20. Надайте характеристику поняття честі та гідності, простежте їх еволюцію.
21. Підготуйте основні концепції сенсу життя.
22. Дискутуйте щодо поняття щастя.
23. Визначте любов як найвищу моральну цінність.

24. Доведіть необхідність етики спілкування.
25. Теоретично вирішіть проблеми віртуальної реальності і спілкування.
26. Опишіть етику і етикет.
27. Визначте предмет і проблемне поле естетики. Естетика в системі міждисциплінарних зв'язків.
28. Опишіть естетичну діяльність людини.
29. Охарактеризуйте художню творчість (мистецтво) як найвищу форму естетичної діяльності.
30. Сформулюйте категорії естетики.
31. Доведіть універсальний характер категорії «прекрасне».
32. Відзначте досягнення і характерні риси мистецтва Давньої Греції.
33. Простежте формування естетичних проблем і категорій в давньогрецькій філософії.
34. Порівняйте естетичні теорії Платона та Аристотеля.
35. Порівняйте аполонівській і діонісійський початок в античній культурі.
36. Відрізняйте відмінні риси давньоримського мистецтва і естетики.
37. Відзначте особливості розвитку естетики елліністичної доби.
38. Порівняйте естетичні принципи мистецтва Візантії і Київської Русі.
39. Опишіть відмінні риси і естетику романського стилю.
40. Охарактеризуйте феномен готичного мистецтва.
41. Простежте мистецьку практику та естетику італійського Відродження.
42. Надайте докази геніальності творчості Леонардо да Вінчі.
43. Виділіть характерні риси мистецтва та естетики Північного Відродження.
44. Зробіть доповідь про ідейно-стильові основи бароко.
45. Виокремте художні канони та естетику класицизму.
46. Опишіть німецьку класичну естетику.
47. Надайте характеристику естетики авангардистичних напрямків другої половини XIX ст.
48. Опишіть художні принципи та естетику романтизму.
49. Надайте художні орієнтації і особливості творчого метода реалізму.
50. Уявіть модернізм як пошук нових художніх форм відображення дійсності.
51. Виокремте художню парадигму мистецтва постмодернізму.
52. Відзначте витоки і особливості некласичної естетики XX ст.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

У тесті є обов'язково лише одна правильна відповідь, яку Ви зможете вибрати. Тести дають можливість студенту проконтролювати свої знання, а також самостійно осмислити й оцінити надбання цих двох філософських наук у їх проблематиці як у минулому, так і сучасному трактуванні, з метою поглиблення своїх знань. Вони дають також можливість і викладачу проконтролювати наявність певної суми знань, що здобули студенти за час вивчення окремої теми (або блоку тем, або всього курсу), тому вони будуть використовуватися на семінарських заняттях при проведенні тематичного й модульного контролю, а також при організації залікових контрольних робіт.

Успіхів Вам!

Модуль I. Етика

Тест 1

1. Хто є засновником етики як науки?

- а) Сократ;
- б) Арістотель;
- в) Епікур;
- г) Цицерон.

2. Назва однієї із книг зайва. Приберіть її.

- а) «Нікомахова етика»;
- б) «Євдемова етика»;
- в) «Велика етика»;
- г) «Професійна етика».

3. Від кам'яного віку й до сучасної космічної ери, зазнаючи різних змін і метаморфоз, перебуває вона в нерозривному зв'язку з людським духом:

- а) етика;
- б) мораль;
- в) моральність;
- г) філософія.

4. Яку сутність має мораль згідно з марксистською філософією?

- а) біологічну;
- б) суспільну;
- в) трансцендентну;

г) психологічну.

5. Декарт говорив, що людина має бути вільною і мати право виражати свої моральні оцінки. Але він наголошував, що вільною людина може бути лише за однієї умови. Що це за умова?

- а) коли вона керує своїми пристрастями;
- б) коли вона сама керує своїми діями, а не є запрограмованою машиною;
- в) коли людина бере участь у творінні шляхом вдосконалення та навчання інших;
- г) коли людина вірить, що її життя не обмежується земним існуванням.

6. Хто із філософів Нового часу доводив, що люди повинні керуватися у своїх вчинках розумом, інтересом, а не страхом божим?

- а) Р. Декарт;
- б) Ф. Бекон;
- в) Б. Спіноза;
- г) Г. Лейбніц.

7. Який «загальний закон» поведінки людей «відкрили» французькі матеріалісти, прирівнюючи його об'єктивне значення до закону, відкритого І. Ньютоном стосовно небесних тіл?

- а) закон єдності Бога і людини;
- б) закон існування безплотної духовної сутності, що визначає життєві стани;
- в) закон зміни суспільного організму;
- г) закон «розумного егоїзму».

8. У чому вбачали просвітники причину всього зла, яке панує у суспільстві?

- а) у невігластві людей;
- б) у діяльності релігійних організацій;
- в) у невідповідному людській сутності способі людського існування;
- г) у «неадекватних» формах вираження суспільних сил.

9. На переконання якого філософа всі цінності моралі і цінності релігії повинні перебувати в органічній єдності?

- а) Бенедикта Спінози;
- б) Іммануїла Канта;
- в) Людвіга Фейєрбаха;
- г) Фрідріха Енгельса.

10. Звичай, що забороняв шлюби між членами однієї родової групи, – це:

- а) екзогамія;
- б) целібат;
- в) ініціація;
- г) конклав.

Тест 2

1. Хто є автором неологізму (нового слова) *moralis* (моральний)?

- а) Марк Теренцій Варрон;
- б) Гай Валерій Катулл;
- в) Марк Туллій Ціцерон;

г) Тит Лукрецій Кар.

2. Що у гомерівському епосі означало слово «етос»?

- а) все те, що стосується людської вдачі, характеру;
- б) сукупність стабільних рис індивідуального характеру;
- в) усталеність характеру того або іншого явища;
- г) місце перебування, постійне житло.

3. Історично що виникло раніше?

- а) мораль;
- б) моральність;
- в) етика;
- г) філософія.

4. «Сукупність звичаєвих норм, правил поведінки, настанов, в яких виражені вимоги суспільства до окремої особистості» – це визначення:

- а) моралі;
- б) моральності;
- в) етики;
- г) філософії.

5. Що є центром дослідницьких інтересів науки етики?

- а) навколишній світ;
- б) людина як суб'єкт пізнання та дії;
- в) всі проблеми людського світогляду;
- г) все, що належить до сфери моралі.

6. Благородна мета етики, за твердженням цього філософа, полягає в дослідженні засобів вдосконалення людини:

- а) Р. Декарта;
- б) Т. Гоббса;
- в) Б. Спінози;
- г) Д. Локка.

7. Прибічники цієї концепції вбачають причини виникнення моральних норм регулювання поведінки людей у практичній людській діяльності, у досвіді сукупного життя і боротьби з природою при спільному добуванні їжі і її розподілові:

- а) психоаналітичної;
- б) знаряддево-трудової;
- в) натуралістичної;
- г) теологічної.

8. Хто із філософів Нового часу дав найбільш повну критику теологічного тлумачення моралі?

- а) Р. Декарт;
- б) Т. Гоббс;
- в) Б. Спіноза;
- г) Д. Локк.

9. Хто першим усвідомив неможливість обґрунтування просвітницького ідеалу (про свідоме підпорядкування свого індивідуального інтересу суспільному) з точки зору лише «природних», чуттєво-практичних спрямувань індивіда?

- а) І. Кант;
- б) Й. Фіхте;
- в) Ф. Шеллінг;
- г) Г. Гегель.

10. Реалізуючи цю функцію, мораль всіляко сприяє спілкуванню – це:

- а) регулятивна функція;
- б) комунікативна функція;
- в) пізнавальна функція;
- г) стимулююча функція.

Тест 3

1. Який термін почав вживати Арістотель для позначення позитивних якостей людської вдачі, чеснот характеру?

- а) етикос;
- б) мораліс;
- в) етос;
- г) мос.

2. Котра з наступних характеристик належить саме до моральності (а не до моралі)?

- а) активне ставлення до дійсності;
- б) пасивне ставлення до дійсності;

3. Коли виникла наука етика?

- а) у IV ст. до н. е.;
- б) у I ст. до н. е.;
- в) у I ст. н. е.;
- г) у IV ст. н. е.

4. Ця концепція підходить до проблеми виникнення моралі з боку дослідження несвідомої частини індивідуального душевного життя:

- а) психоаналітична;
- б) соціальна (знаряддево-трудова);
- в) натуралістична;
- г) теологічна.

5. Укажіть назви трьох найцінніших моральних чеснот, які проголосила церква:

- а) вдячність, милосердя, покаяння;
- б) віра в бога, надія на нього, любов до нього;
- в) покірність, усвідомлення власної беспорядності, упокорювання;
- г) неспротив злу, терпіння, усвідомлення своєї гріховності.

6. Хто називав етику головною гілкою філософського дерева?

- а) Ф. Бекон;
- б) Р. Декарт;
- в) Б. Спіноза;
- г) Г. Лейбніц.

7. Що лежить, на думку французьких матеріалістів XVIII ст., в основі моральності людини?

- а) природа людини, її потреби й особистий інтерес;
- б) віра, покірність та чистосердечність;
- в) визнання надлюдської реальності, надприродного, Бога;
- г) система державного управління, що ґрунтується на ієрархічному принципі й авторитаризмі.

8. Хто із філософів Нового часу виключав допущення будь-яких божественних сил в поясненні поведінки людей і доводив, що вчинки людини залежать лише від неї самої? Він очищав категорії моралі від містичного їх тлумачення і створив світську, раціоналістичну «Етику». Це:

- а) Ф. Бекон;
- б) Б. Спіноза;
- в) Г. Лейбніц;
- г) Р. Декарт.

9. На думку цього філософа, про мораль мова може йти не як про засіб бути щасливим, а як про спосіб стати гідним щастя.

- а) Ж.-Ж. Руссо;
- б) Ж.-О. Ламетрі;
- в) П.-А. Гольбаха;
- г) І. Канта.

10. Вимоги моралі, сприйняті людиною, відкладаються в ній як риси характеру, моральнісні якості і виступають як внутрішні переконання, ідеальні мотиви її вчинків. Здатність моралі формувати духовне обличчя людини, її волю, характер – це її:

- а) регулятивна функція;
- б) комунікативна функція;
- в) пізнавальна функція;
- г) виховна функція.

Тест 4

1. Як звучить термін «етичний» на латині?

- а) етикос;
- б) мораліс;
- в) етос;
- г) мос.

2. В якості чого виступають (або розглядаються) моральність і мораль у філософії Гегеля?

- а) як ступені розвитку об'єктивного духу;
- б) як галузі гуманітарних знань, спрямовані на осягнення сутності, закономірностей людських відносин;
- в) як два різних вчення про ціннісне ставлення людини до світу;
- г) як точки дотику й шляхи взаємодії з іншими сферами культури.

3. Чим виступає мораль в етиці?

- а) внутрішнім станом;
- б) предметом вивчення;
- в) чимось зовнішнім щодо індивіда;
- г) глибинною вірою в реальну присутність у житті вищого закону.

4. Як називається теорія походження людини та її моральності, створена Ф. Енгельсом?

- а) теологічна;
- б) натуралістична;
- в) соціальна (знаряддево-трудова);
- г) психоаналітична.

5. Кому належать слова, кинуті інквізиції «Ви, напевно, з більшим страхом виносите мені вирок, ніж я його слухаю»?

- а) Д. Бруно;
- б) Р. Декарту;
- в) Б. Спінозі;
- г) Ф. Бекону.

6. На думку цього філософа, вища моральність людини полягає в підкоренні нею своїх пристрастей розумом:

- а) Р. Декарта;
- б) Б. Спінози;
- в) Т. Гоббса;
- г) Д. Локка.

7. На чому засновували французькі матеріалісти свою систему моралі?

- а) на «релігійних пориваннях» людини;
- б) на безпосередньому осягненні істини без логічного обґрунтування, без проміжних ланок аргументації, на безпосередній проникливості, відчутті, здогаді;

- в) на сукупності історичних понять, категорій і концепцій, які дають історичне тлумачення походження моральності;
- г) на природі людини, її потребах і особистому інтересі.

8. Кому належить теза, що заперечує моральні можливості чуттєво-практичної природи людини: «Природа сама по собі не має ніякої гарантії розумного улаштування людських справ»?

- а) Д. Дідро;
- б) К.-А. Гельвецію;
- в) П.-А. Гольбаху;
- г) І. Канту.

9. Кому належать слова: «...у певному сенсі ми можемо сказати, що праця створила людину»?

- а) Людвігу Фейєрбаху;
- б) Арнольду Гелену;
- в) Зигмунду Фрейду;
- г) Фрідріху Енгельсу.

10. Здатність моралі через систему норм, принципів, мотивів, цінностей, установок управляти вчинками людей, формувати та корегувати міжособистісні стосунки – це її:

- а) регулятивна функція;
- б) комунікативна функція;
- в) пізнавальна функція;
- г) виховна функція.

Тест 5

1. Який характер мають моральні норми?

- а) наказовий і обов'язковий;
- б) щоденний і точний;
- в) наполегливий і остаточний;
- г) правдивий і конкретний.

2. Одне із визначень моралі неправильне:

- а) усвідомлена моральність;
- б) такий імперативно-оцінний спосіб ставлення людини до дійсності, котрий регулює поведінку людини з точки зору принципового протиставлення добра і зла;

в) система норм, уявлень про належне і бажане, похвальне і ганебне;
г) філософське вчення, згідно з яким природа і життя людей підпорядковані загальному божественному закону.

3. Назвіть ім'я олександрійського філософа – проповідника смерті, лекції якого були заборонені в Олександрії, оскільки після них багато людей кінчали життя самогубством.

- а) Аннікерід;
- б) Гегесій;
- в) Євгемер;
- г) Федон.

4. Яке поняття більше за своїм об'ємом?

- а) сенс життя;
- б) мета життя;

5. В якій релігії зло має онтологічну реальність, тобто існує як особлива субстанція?

- а) в зороастризмі;
- б) в християнстві;
- в) в іудаїзмі;
- г) в ісламі.

6. Сократ ототожнював щастя з доброчесністю. Глибокий Арістотель відзначав, що ми живемо у недосконалому світі, де не все залежить від доброчесності. Для щастя, за Арістотелем, потрібна і доброчесність, і:

- а) вірні друзі;
- б) володіння благом;
- в) удача;
- г) мудрість.

7. Відомий учень Антисфена, який дав усім своїм життям взірець мудреця-кініка, знизивши до крайності свої потреби – це:

- а) Платон;
- б) Діоген;
- в) Арістип;
- г) Аннікерід.

8. Хто вперше ввів у філософію поняття обов'язку? Він пов'язував це поняття з внутрішніми мотивами дій людини і найбільш моральними вважав ті добрі вчинки, які здійснюються за переконанням, а не зі страху або через примушування:

- а) Арістотель;
- б) Демокріт;
- в) Анаксагор;
- г) Епікур.

9. Хто із давньогрецьких філософів стверджував, що лише байдужість до пристрастей, до будь-якої радості і горя приносить людині щастя?

- а) Епікур;
- б) Арістип;
- в) Пірон;
- г) Феодор.

10. Одна формула зайва:

- а) «чини так, щоб правило твоїх дій могло бути загальним законом для кожної розумної істоти»;
- б) «чини так, щоб розумна істота завжди була для тебе метою, а не засобом»;
- в) «не створюй прецедент, санкціонуючи можливість імперативного ставлення до себе і до людей взагалі»;
- г) «розумна воля сама собі дає закон, а не підпорядковується закону».

Тест 6

1. Внутрішні, суб'єктивно значущі спонуки дії – це:

- а) моральні норми;
- б) моральні принципи;
- в) моральні мотиви;
- г) моральні цінності.

2. Епікур відкрив у людині три види страху. Котрий із чотирьох тут зайвий?

- а) перед хижими тваринами;
- б) перед небесними явищами;
- в) перед богами;
- г) перед смертю.

3. Як називається філософська теорія цінностей?

- а) онтологія;

- б) гносеологія;є
- в) аксіологія;
- г) праксеологія.

4. Що в етиці розуміють під добром?

- а) матеріальні блага;
- б) поступки щодо інших людей;
- в) все прийнятне, моральне у поведінці людей;
- г) головне завдання, яке людина ставить перед собою.

5. Хто вбачав сенс життя в тому, щоб жити життям осмисленим, тобто прагнути осягнути розумом, пізнати «план» світової історії і всю свою діяльність підпорядкувати цьому плану?

- а) І. Кант;
- б) Й. Фіхте;
- в) Г. Гегель;
- г) Л. Фейєрбах.

6. Антисфен, як і його вчитель Сократ, вважав, що доброчесність дає людям щастя. А для досягнення доброчесності достатньо бажання, сили волі людини. Стосовно останнього інший філософ заперечив: одного бажання мало, необхідне суспільне виховання, яке робить доброчесність звичкою і навчає прикладати загальні моральні норми до конкретних життєвих ситуацій. Назвіть ім'я цього великого мудреця.

- а) Платон;
- б) Арістотель;
- в) Діоген;
- г) Арістип.

7. Щастя – це:

а) конкретний образ того майбутнього стану об'єктивної дійсності, який в результаті практичної діяльності людини здатний задовольнити її матеріальні і духовні потреби;

б) загальна спрямованість життєдіяльності людини, головне завдання, яке людина ставить перед собою;

- в) загальна позитивна оцінка життя людини;
- г) об'єктивна значущість життя.

8. Як називається вчення, яке вбачає щастя у розумній насолоді? Повне щастя неможливе для людини; саме задоволення має причину неприємну, бо витікає із потреби. Це вчення наголошувало на необхідності володарювання розуму над потягами, але головною метою людини вважало все ж таки вдоволення потягів:

- а) скептицизм;
- б) гедонізм;
- в) стоїцизм;
- г) евідемонізм.

9. Чиї етичні теорії критикував І. Кант за те, що вони ґрунтуються на егоїзмі, що «вони нахабно покладають ціну добродішності в тій вигоді, яку вона приносить»?

- а) раціоналістичну філософію Р. Декарта;
- б) емпіризм і сенсуалізм Ф. Бекона, Т. Гоббса, Д. Локка;
- в) суб'єктивізм Д. Берклі і Д. Юма;
- г) французьке Просвітництво XVIII ст.

10. Хто із філософів доводив, що право на щастя мають лише обрані люди, і що критерієм їх прагнення до щастя є влада над іншими людьми?

- а) А. Шопенгауер;
- б) Ф. Ніцше;
- в) О. Конт;
- г) С. Керкегор.

Тест 7

1. Поведінка, яка вважається правильною у світлі існуючої системи моральності і визначає межі дій людини – це:

- а) догма;
- б) норма;
- в) заохочення;
- г) покарання.

2. Три моральні принципи – це:

- а) не кради, не кажи неправду, поважай старших;
- б) справедливість, працелюбність, гуманізм;
- в) позбавлення життя живої істоти, крадіжка, сексуальна розбещеність;
- г) лихослів'я, грубість, марнослів'я.

3. Які дві категорії є основоположними для етики?

- а) добро і зло;
- б) любов і дружба;
- в) сенс життя і щастя;
- г) свобода і відповідальність.

4. Якому німецькому філософу належить вислів: «Про цінності не можна говорити, що вони існують або не існують, а лише що вони значать або не мають значущості»?

- а) Генріху Ріккерт;у;
- б) Вільгельму Віндельбанду;
- в) Ернсту Кассінеру;
- г) Паулю Наторпу.

5. Як вчить християнська церква, у чому полягає сенс життя людини?

- а) в прагненні щастя, яке ґрунтується на завоюваннях науки і вірі в прогрес людства;
- б) у всебічному задоволенні потреб і прагнень людини, в досягненні радісного, щасливого життя;
- в) у праці й боротьбі на благо суспільства і народу;
- г) у підготовці до переходу в інший світ, досягненні загробного блаженства, «вічних небесних радощів».

6. Вставте відповідні змісту вислову пропущені поняття «сенс життя» і «мета життя»: «... ставить сама собі людина, а... – це об'єктивна значущість його, яка може мати місце і незалежно від свідомості людини».

- а) мету життя, сенс життя;
- б) сенс життя, мета життя.

7. Яке тлумачення щастя дає гедонізм?

- а) щастя як насолода;
- б) щастя як переважання позитивних емоцій над негативними;
- в) щастя як спокійний стан духу, що межує з байдужістю;
- г) щастя як володіння благом.

8. Якщо кінік Антисфен ототожнив щастя з добродесністю, то кіренаїк Арістип зводив його до:

- а) насолоди, утіхи;
- б) володіння благом;
- в) загальної позитивної оцінки життєдіяльності;

г) щасливого випадку, удачі.

9. Представники якої теоретичної школи розмірковували про щастя так: воно полягає в якомога повнішому і постійному задоволенні фізичних і духовних потреб людини. До нього треба іти шляхом знань і розсудливості. Щастя окремої людини пов'язане зі щастям усього суспільства, тому його можна створити за допомогою правильних законів. Це:

- а) християнська теологія;
- б) французький матеріалізм XVIII ст.;
- в) німецька класична філософія;
- г) марксизм.

10. Джерелом обов'язку, його основою є:

- а) послух;
- б) самореалізація;
- в) почуття провини;
- г) суспільний інтерес.

Тест 8

1. У якій формі осмислюється дійсність у моральній свідомості?

- а) у формі окремих понять;
- б) у вигляді фантастичних образів, предметів і явищ, що виникають за допомогою уяви на основі минулого чуттєвого досвіду, який зберігається і відтворюється в пам'яті узагальнено;
- в) у формі розробленої системи символів;
- г) у вигляді певних задумів і норм поведінки.

2. Якщо поняття «добро» взяти у найширшому його значенні, то якому поняттю воно стане тотожне?

- а) щастя;
- б) справедливість;
- в) милосердя;
- г) благо.

3. Четверте зайве:

- а) «я маю вимагати від себе того, чого вимагаю від інших»;
- б) «від кожного вимагається те, що й від кожного іншого»;
- в) «від кожного – за його здібностями, кожному – за його працею»;

г) «чини так, щоб правило твоїх дій могло бути загальним законом для кожної розумної істоти».

4. Хто першим в історії філософії створив вчення про сенс життя?

- а) Сократ;
- б) Платон;
- в) Арістотель;
- г) Епікур.

5. Вставте відповідні змісту вислову пропущені поняття «сенс життя» і «мета життя»: «якщо... вказує на те, до чого людина прагне, то... говорить про те, в ім'я чого вона це робить».

- а) мета життя, сенс життя;
- б) сенс життя, мета життя.

6. У чому вбачали сенс життя французькі матеріалісти?

- а) в земних інтересах людини, в прагненні щастя, яке ґрунтується на завоюваннях науки і вірі в прогрес суспільства;
- б) сенс життя знаходиться в потойбічному світі, у трансцендентному;
- в) у боротьбі за торжество розумних і прогресивних принципів у суспільному устрої, в мистецтві, в науці, в усіх сферах діяльності людини;
- г) у всебічному задоволенні потреб і прагнень людини.

7. Яке тлумачення щастя дає евдемонізм?

- а) щастя як насолода;
- б) щастя як переважання позитивних емоцій над негативними (як розумна насолода);
- в) щастя як спокійний стан духу, що межує з байдужістю;
- г) щастя як володіння благом.

8. Хто з філософів кіренської школи припускав («дозволяв») таке невинне усім кіренаїкам страждання заради трьох цінностей: друзів, родини і вітчизни?

- а) Арістип;
- б) Аннікерід;
- в) Гегесій;
- г) Феодор.

9. Хто із представників німецької класичної філософії вважав прагнення до щастя головною рушійною силою розвитку суспільства?

- а) І. Кант;
- б) Й. Фіхте;
- в) Г. Гегель;
- г) Л. Фейєрбах.

10. Як тлумачили моральний обов'язок французькі матеріалісти XVIII ст.?

- а) як необхідність для кожної людини виконувати повинності, від яких невід'ємне її щастя;
- б) як необхідність певної лінії поведінки, яка диктується потребами суспільного блага;
- в) як необхідність дії, що впливає із поваги до закону;
- г) як категоричний імператив практичного розуму.

Тест 9

1. У якому етичному понятті виражене уявлення про те, що протистоїть ідеалам і цінностям людей, перешкоджає утвердженню прогресу і зростанню людяності у відношенні між людьми?

- а) обов'язок;
- б) насолода;
- в) насильство;
- г) зло.

2. Будь вдячним, повертай борги, поважай батьків – це:

- а) три моральні норми;
- б) три моральні принципи;
- в) три моральні мотиви;
- г) три моральні цінності.

3. Яке визначення не відображає поняття «сенс життя»?

- а) загальна спрямованість життєдіяльності людини;
- б) головне завдання, яке людина ставить перед собою;
- в) питання про власне місце та призначення у світі;
- г) відмова від усіх суєтних бажань.

4. За Епікуром, щастя людині забезпечували задоволення двох видів – пасивні (відсутність страждань і атараксія, тобто безтурботність духу) і активні (радість та веселощі). Філософи якого напрямку відкидали радість і веселощі, ратуючи лише за атараксію, а ідеалом їх була апатія?

- а) скептицизму;

- б) гедонізму;
- в) стоїцизму;
- г) евдемонізму.

5. Хто із філософів заспокоював, що смерті не варто боятися, бо смерть і життя ніколи не зустрічаються: «...поки ми живі, смерті немає, а коли вона приходить, то немає життя»?

- а) Сократ;
- б) Платон;
- в) Арістотель;
- г) Епікур.

6. З точки зору якої теорії не можна ставити питання про сенс життя особистості, не враховуючи її зв'язків із суспільством в цілому? Будь-який прояв життя індивіда є за природою своєю суспільним. Чим активніше людина своєю діяльністю сприяє здійсненню назрілих потреб поступального розвитку суспільства, тим більш високим смыслом наповнюється її життя.

- а) фрейдизму;
- б) марксизму;
- в) позитивізму;
- г) структуралізму.

7. Які етичні теорії називаються евдемоністичними?

- а) які побудовані по принципу відповіді на питання про те, що потрібно робити, щоб досягти щастя;
- б) які демонструють розуміння смислу морального закону конкретною людиною на основі її інтуїції, особистого відчуття та бачення;
- в) які пояснюють механізм дії морального феномена на індивідуальному та суспільному рівнях буття;
- г) які спрямовані на осягнення сутності і функціонування моралі на різних етапах розвитку культури.

8. Який античний філософ учив, що добродесне і щасливе життя – це життя вільне? А єдиний спосіб стати щасливим і вільним – це відмова від більшої частини своїх потреб, зведення їх до наймізернішого рівня, який ставить життя людини в один ряд із життям тварини.

- а) Платон;
- б) Антисфен;
- в) Арістип;

г) Аннікерід.

9. Який філософ сказав, що тільки страждання позитивне і реальне, а щастя – це мрія і завжди залишається мрією?

- а) А. Шопенгауер;
- б) Ф. Ніцше;
- в) О. Конт;
- г) С. Керкегор.

10. За переконанням І. Канта, справжнім джерелом обов'язку є:

- а) прагнення щастя;
- б) зовнішні спонукання;
- в) чисте уявлення про закон;
- г) суспільний інтерес.

Тест 10

1. Ця категорія етики виражає цінність особистості, яка пов'язана з конкретним станом людини в суспільстві, з родом діяльності, з належністю до тієї чи іншої конкретної групи людей – соціальної, професійної, національної, статево-вікової:

- а) честь;
- б) гідність;
- в) совість;
- г) щастя.

2. Хто вперше в історії філософії почав розробляти поняття честі і гідності?

- а) Арістотель;
- б) представники давньогрецького скептицизму Піррон, Тімон, Енесідем і Агріппа;
- в) римські стоїки Сенека, Епіктет, Марк Аврелій;
- г) гуманісти епохи Відродження Дж. Піко делла Мірандола, Лоренцо Валла, Еразм Роттердамський.

3. Який давньогрецький філософ казав: «Той, хто чинить ганебно, повинен соромитися перш за все самого себе» і вимагав: «Учись значно більше стидитися самого себе, ніж інших»?

- а) Левкіпп;
- б) Демокріт;
- в) Сократ;

г) Платон.

4. Джерело людської совісті, на думку Платона, знаходиться у...

а) вихованні людини;

б) світі ідей;

в) внутрішньому волевияві самої особистості;

г) у природженій чесності характеру, у поклику серця.

5. Німецький гуманіст XVI ст. Ульріх фон Гуттен писав: «Три речі приносять з собою богомольці з Риму: нечисту совість, розлагоджений шлунок і порожній...»

а) розум;

б) саквояж;

в) гаманець;

г) рюкзак.

6. Які теоретичні концепції розглядають совість як якесь надсоціальне явище, однак властиве як людині, так і тваринам?

а) французький матеріалізм XVIII ст. (Д. Дідро, П. Гольбах, К.-А. Гельвецій, Ж.-О. Ламетри);

б) натуралістичні теорії XIX – поч. XXст. (Ч. Дарвін, Г. Спенсер, Ш. Летурно, К. Каутський, П. А. Кропоткін);

в) позитивістські теорії XIX – поч. XX ст. (О. Конт, Е. Мах, Р. Авенаріус);

г) марксистсько-ленінська теорія.

7. Усвідомлення людиною відповідності своїх дій певним нормам, відчуття моральної відповідальності за свої вчинки внаслідок самооцінки, форма вираження моральної самосвідомості особи – це:

а) свобода;

б) самовизначення;

в) самоактуалізація;

г) совість.

8. Кому належить вислів: «Кожен крок на шляху культури є крок до свободи»?

а) Б. Спінозі;

б) Г. Гегелю;

в) Л. Фейербаху;

г) Ф. Енгельсу.

9. Ти чи інші різновиди фаталізму знаходимо у філософії:

- а) Демокріта, Сенеки, Епіктета, Т. Гоббса, Б. Спінози, О. Шпенглера;
- б) Ф. Шеллінга, Г. Гегеля, Л. Фейербаха, К. Маркса, Ф. Енгельса;
- в) М. Штірнера, А. Шопенгауера, Е. Гартмана, Ф. Ніцше;
- г) В. Дільтея, К.-Г. Юнга, Й. Хейзінги, Р. Гардіні, М. Хайдеггера.

10. Сваюля людини сама по собі не заслуговує ні на яку повагу, але вона поважається і оберігається примусовим законом (правом) виключно через те, що вона є проявом:

- а) внутрішньої свободи людини;
- б) активно-творчої, незалежної духовної діяльності індивіда, який усвідомлює власну унікальність;
- в) самочинного комплексу почуттів і переживань людини, діючого як завгодно і коли завгодно;
- г) зовнішньої свободи людини.

Тест 11

1. Моральна самосвідомість – це:

- а) осмислення певних проблем та обставин життя з точки зору моральних цінностей, які визнає людина;
- б) усвідомлена система норм поведінки, погляди, ідеї, уявлення про належне;
- в) специфічна форма моральної свідомості, предметом якої виступає вона сама, а також людина – її носій;
- г) ідеальне відображення і впорядкування нашою думкою дійсності.

2. На наявність яких чеснот у людини вказує поняття «честь»?

- а) толерантності, терпимості до чужих думок і вірувань;
- б) віри в бога, поважного ставлення до певних суспільних норм поведінки як до продукту Божого промислу, а не суспільного розвитку;
- в) уміння сприяти безконфліктному зв'язку, злагоді, солідарності, згуртованості окремих соціальних груп чи суспільства в цілому;
- г) тих, із яких складається соціальна значущість людини, тобто які необхідні для блага суспільства і його прогресу.

3. З чим ототожнювались поняття честі і гідності у давніх греків і римлян?

- а) з почуттям спорідненості, з силою свого роду, солідарністю з ним;
- б) з громадянством, з честю вітчизни, з готовністю віддати за неї життя;
- в) з особистістю самою по собі і з її воїнськими доблестями;
- г) із становими привілеями і почестями.

4. Ця риса не була обов'язковою для честі французького жантільйома, англійського джентльмена, російського дворянина:

- а) правдивість;
- б) лояльність щодо законної влади;
- в) відмова від хабарів;
- г) віра в Бога.

5. Гегель вважав, що:

а) совість є природжена душевна сила, яка ніколи не спить і яка не створена довільно; особистість носить в собі почуття совісті незалежно від умов, в яких вона живе;

б) совість не є дещо, що набувається, придбається; кожна людина як моральна істота має в собі совість від народження, як представницю Бога, який судить усередині нас;

в) почуття совісті апріорного походження;

г) совість є продуктом історичного розвитку людства і залежить від моральності, яка існує в даному суспільстві.

6. Про нього писав О. І. Герцен, що воно, «не маючи дійсного критеріума честі, розробило жалюгідну і дріб'язкову казуїстику образ і поєдинків замість живого і широкого поняття людської гідності»:

- а) козацтво;
- б) духовенство;
- в) селянство;
- г) дворянство.

7. Сором – це:

а) здатність людини критично осмислювати свої вчинки і переживати їх, емоційно реагувати на власні оцінки;

б) автономна, інтимна, прихована від оточуючих людей діяльність свідомості;

в) прояв совісті назовні, симптом її наявності у людини;

г) почуття відповідальності перед належним.

8. У тій чи іншій мірі точку зору волюнтаризму поділяли:

- а) Демокрит, Сенека, Епіктет, Т. Гоббс, Б. Спіноза, О. Шпенглер;
- б) Ф. Шеллінг, Г. Гегель, Л. Фейербах, К. Маркс, Ф. Енгельс;
- в) М. Штірнер, А. Шопенгауер, Е. Гартман, Ф. Ніцше;
- г) В. Дільтей, К.-Г. Юнг, Й. Хейзінга, Р. Гардіні, М. Хайдеггер.

9. Ступінь можливої для окремої особи свободи залежить не лише від її власних зусиль і успіхів у пізнанні необхідності, а перш за все від того, на якій

стадії історичного розвитку перебуває її суспільство. Першим, хто розкрив історичний характер свободи і необхідності, показав їх тісний зв'язок з розвитком суспільства, був:

- а) Б. Спіноза;
- б) І. Кант;
- в) Г. Гегель;
- г) К. Маркс.

10. Зовнішня свобода – це:

а) складний вольовий процес, у якому надається перевага одній альтернативі при відмові від іншої;

б) здатність людини до вибору мети діяльності і зусилля, необхідні для її втілення;

в) вільний, усвідомлений людиною і санкціонований її совістю вибір ціннісно-сміслових засад, життєвих орієнтирів та визначення на цій основі позицій власного буття;

г) незалежність дій від чужої волі.

Тест 12

1. Це поняття утворює принципову цінність індивіда як людини взагалі, як представника людства, а не просто якогось конкретного суспільства або соціальної групи, і вимагає визнання цієї цінності з боку суспільства:

- а) честь;
- б) гідність;
- в) совість;
- г) щастя.

2. Ця риса особистості є перешкодою для вчинків, що принижують людину, і виступає як засіб самоконтролю з метою зберегти гідність, зберегти повагу оточуючих, не заплямувати свою честь:

- а) милосердя;
- б) скромність;
- в) терпіння;
- г) самоповага.

3. Яка із наступних вимог є зворотною щодо дійсної вимоги феодално-аристократичної станової честі? Отже, людина честі:

- а) завжди лояльна щодо законної влади;
- б) не повинна зносити будь-якої образи;
- в) не терпить суперників у коханні (якщо суперник з'являється, належить вдатися до дуелі);
- г) повинна користуватися кожною нагодою, щоб втекти з полону.

4. Хто із філософів розрізняв істинну і формальну совість людини? Перша повністю відповідає суспільній моральності в її необхідності і має її своєю сутністю, друга ж – суцього індивідуальна, а тому може не відповідати і навіть суперечити моральності суспільства.

- а) І. Кант;
- б) Й. Фіхте;
- в) Ф. Шеллінг;
- г) Г. Гегель.

5. Богослови завжди називали совість «божим голосом», який вічно служить людям мірилом їх вчинків. Все, що робиться проти цього голосу совісті, є найважчий гріх, який повинен бути покутуваний. Але ж саме духовенство з метою наживи організувало торгівлю грамотами «з відпущенням гріхів» не лише минулих, але і майбутніх. Як називалась така грамота?

- а) деномінація;
- б) ініціація;
- в) конфірмація;
- г) індульгенція.

6. Який видатний російський філософ перефразував Декартове *cogito ergo sum* (мислю, отже існую) на «я соромлюся, отже, існую»?

- а) Вол. С. Соловйов;
- б) ін;

7. Як називається філософська концепція, згідно з якою людина є лише сліпою іграшкою у руках неблаганних, непізнаваних, недоступних розуму законів природи, світу, зовнішніх причин? Ця концепція виключає будь-який вільний вибір і випадковість:

- а) волюнтаризм;
- б) ірраціоналізм;
- в) інтуїтивізм;
- г) фаталізм.

8. Кому належить відома формула «свобода є усвідомлена необхідність»?

- а) Т. Гоббсу;
- б) Б. Спінозі;
- в) Г. Гегелю;
- г) Ф. Енгельсу.

9. Які аспекти має свобода?

- а) горизонтальний і вертикальний;
- б) центровий та бокові;
- в) внутрішній і зовнішній;

г) постійний і частковий.

10. Що визначає взаємні відносини зовнішньої свободи людини?

- а) моральнісний закон;
- б) право;
- в) віра в особисту відповідальність людини;
- г) десять заповідей Божих.

Тест 13

1. Яку особливу функцію виконують категорії моральної самосвідомості, окрім тих, які належать їм як категоріям моральної свідомості взагалі?

- а) регулюють відносини між особистістю і суспільством;
- б) відображають і фіксують певні стандарти самооцінки особистості;
- в) є засобом впливу на поведінку людей, спонукають до виконання вчинків, в яких зацікавлене суспільство;
- г) оцінюють діяльність людей і суспільних груп в аспекті добра і зла.

2. Яка категорія етики виступає в якості еталона, за допомогою якого визначається моральна цінність людини, і при цьому вона спирається перш за все на оцінку суспільної значущості і суспільних заслуг особистості, хоч і не заперечує за людиною потреби в усвідомленні своєї цінності як людини взагалі?

- а) честь;
- б) гідність;
- в) совість;
- г) щастя.

3. Гіпертрофоване почуття власної гідності у представників дворянства проявлялось у:

- а) сеймах;
- б) вічах;
- в) дуелях;
- г) нарадах.

4. Кант вважав, що:

- а) совість поступово набувається людиною під впливом її життєвого досвіду;
- б) совість притаманна людині з моменту її народження, дана їй природою як природній істоті;
- в) совість притаманна людині з моменту її народження як у певній мірі божественній істоті, бо совість – це представниця бога, який судить усередині нас;
- г) совість окремої людини формується моральністю, яка існує в даному суспільстві.

5. Совість – це:

- а) моральна самооцінка і самоконтроль людини над своєю поведінкою з точки зору норм моралі даного суспільства;
- б) внутрішня моральна необхідність виконання дій в інтересах суспільства;
- в) прийнятна поведінка людини, яка відповідає моральному ідеалу;
- г) необхідність певної лінії поведінки, яка диктується потребами суспільного блага.

6. Чим за своєю сутністю, на думку Демокріта, є почуття сорому, яке відчуває людина перед самою собою, тобто совість?

- а) природне, земне явище, зусилля самої людини;
- б) невидимий божественний авторитет;
- в) «дар святого духу», що спускається на людину;
- г) безсмертне суспільне цінне започаткування, закладене в кожному індивідуальності.

7. Свобода – це:

- а) вибір людиною вектора власного діяння;
- б) конфлікт між тим, що людина може, і тим, чого вона жадає, до чого прагне;
- в) своєрідний акт (процес) самовизначення людини;
- г) здатність людини діяти (чи не діяти) з власної волі.

8. Які два аспекти свободи визначав К. Маркс у наступній тезі: «До свободи відноситься не тільки те, чим я живу, а також і те, як я живу, не тільки той факт, що я здійснюю свободу, але і той факт, що я роблю це вільно»?

- а) горизонтальний і вертикальний;
- б) центровий та бокові;
- в) постійний і частковий;
- г) об'єктивний і суб'єктивний.

9. Як називається філософська концепція, яка визнає лише абсолютну свободу людської волі, тобто волі, нічим не зумовленої, нічим не обмеженої і не залежної ні від яких зовнішніх причин?

- а) волюнтаризм;
- б) ірраціоналізм;
- в) інтуїтивізм;
- г) фаталізм.

10. Хто розглядав всю всесвітню історію як прогрес в усвідомленні свободи?

- а) Б. Спіноза;
- б) І. Кант;
- в) Ф. Шеллінг;
- г) Г. Гегель.

Модуль II. Естетика

Тест 14

1. Термін «естетика» увійшов до науки:

- а) у середині XVIII ст.;
- б) на початку XIX ст.;
- в) у середині XIX ст.;
- г) у кінці XIX ст.

2. Чи можуть існувати художні явища (музичне, літературне, живописне та ін.), які б не мали естетичної природи?

- а) так;
- б) ні.

3. Хто із філософів негативно ставився до назви науки «естетика» і вважав, що точніше було б називати її «філософією мистецтва» або «філософією художньої творчості»?

- а) В. Тік;
- б) Ф. Шлегель;
- в) І. Кант;
- г) Г.Гегель.

4. Естетика несе знання людям, дозволяє познайомитися з основними властивостями і законами розвитку естетичних явищ, з різними естетичними концепціями. Як називається ця функція естетики в суспільстві?

- а) світоглядна;
- б) пізнавальна;
- в) виховна;
- г) методологічна.

5. У результаті якого виду діяльності людини і із якого ставлення людини до світу виникла наука естетика?

- а) пізнавальна діяльність;
- б) перетворювальна діяльність;
- в) ціннісно-орієнтаційна діяльність;
- г) діяльність за законами краси.

6. Хто із філософів розумів прекрасне як «вічну ідею», яка відбивається, втілюється в конкретних речах?

- а) Піфагор;
- б) Сократ;
- в) Платон;
- г) Арістотель.

7. Яку об'єктивну властивість людини брав Арістотель за основу оцінки її краси?

- а) симетрія і пропорція;
- б) гармонія;
- в) доцільність;
- г) здатність до співжиття з іншими.

8. Як називались розрахунки такого співвідношення між частинами, наприклад, людського тіла або архітектурної споруди, дотримання якого при зображенні або будівництві (споруди) забезпечило б їх досконалість?

- а) «золотий перетин»;
- б) «золота середина»;
- в) «золоте правило»;
- г) «золотник».

9. Який новий критерій краси ввела епоха Відродження?

- а) гармонію;
- б) грацію;
- в) міру;
- г) доцільність.

10. Що є рушійною силою розвитку сюжету комедії?

- а) лише власне діяння героя твору, який вільно і свідомо обирає свій шлях;
- б) протиріччя між тим, що людині дозволено існуючими суспільними умовами і тим, чого вона жадає, до чого вона прагне, тобто протиріччя між необхідністю і свободою;
- в) суперечність всередині предмета зображення, всередині самого суб'єкта; предмет зображення сам собі суперечить і розкладається сам зсередини;
- г) індивідуальні творчі наміри автора твору; суб'єктивна могутність генія, яка творить світ за власними законами.

Тест 15

1. Слово «естетика» вперше застосував німецький філософ:

- а) Г. Ріккерт;
- б) В. Віндельбанд;
- в) А. Баумгартен;
- г) А. Шопенгауер.

2. Цей предмет не можна назвати художнім:

- а) прекрасна квітка;
- б) відома картина;
- в) популярна музика;
- г) нова вистава.

3. Хто із філософів доводив, що розвиток різних мистецтв шкідливий для людського роду, оскільки мистецтва лише розбещують людину, виховують душевну дріб'язковість, вдовольняючи її примхи і низькі пристрасті, приносять лише приємну розвагу, в той час як вони могли б зробити своєю метою моральнісне виховання людини, служити зростанню її свідомості?

- а) А. Шпенглер;
- б) Ф. Ніцше;
- в) Д. Дідро;
- г) Ж.-Ж. Руссо.

4. Естетичні категорії поділяються на парні і непарні. Вкажіть «пару» категорії «низьке».

- а) потворне;
- б) трагічне;
- в) гармонійне;
- г) піднесене.

5. Колись сказав один мудрець, що поету належить створювати поезію, а музиканту – музику, але лише... личить розмірковувати про ту й іншу. Вставте пропущене слово.

- а) філософу;
- б) письменнику;
- в) критику;
- г) живописцю.

6. За допомогою якої своєї функції наука естетика розкриває головні принципи пізнання естетичних об'єктів, визначає шляхи їх дослідження?

- а) світоглядної;
- б) пізнавальної;
- в) виховної;
- г) методологічної.

7. Виділіть найбільш загальну з категорій естетики:

- а) прекрасне;
- б) естетичне;
- в) величне;
- г) привабливе.

8. Вкажіть найбільш загальне поняття, яке охоплює всі ті риси життєдіяльності людини, що характеризують її як істоту, яка живе і діє за законами краси:

- а) прекрасне;
- б) красиве;
- в) естетичне;
- г) хороше.

9. Арістотель показав, що чим складніший об'єкт стає предметом естетичної оцінки, тим важче знайти в ньому основу оцінки. Так, якщо об'єктом оцінки є жива істота, то тут уже недостатньо симетрії чи пропорції. Який принцип застосовує тут Арістотель для визначення міри прекрасного?

- а) гармонії;
- б) грації;
- в) домірності;
- г) доцільності.

10. Тут розгортається дія; діє завжди герой, особистість; в дії обов'язково є конфлікт, тобто суперечлива невирішена ситуація; дія приходить до свого завершення, оскільки вона завжди має на увазі певну мету, хай навіть фіктивну або уявну; з досягненням мети або відмовою від її досягнення закінчується і дія. Це – загальні закони...

- а) трагедії;
- б) комедії;
- в) драми у вузькому значенні слова, як середнього ступеня між трагедією і комедією;
- г) драми у широкому значенні слова, як виду мистецтва у трьох різновидностях (трагедії, комедії і власне драми).

Тест 16

1. Як називається один із головних принципів, на якому ґрунтується класичне мистецтво, котрий полягає в специфічному і різноманітному наслідуванні явищ природи і соціальної дійсності?

- а) симультанність;
- б) мімезис;
- в) стохастичність;
- г) символізм.

2. Як називається в образотворчому мистецтві псевдо-подоба, що не має прототипу на рівні буття чи існування?

- а) боді-арт;
- б) реді-мейд;
- в) нет-арт;
- г) симулякр.

3. Хто із філософів вважав, що головним предметом устремління і філософії, і мистецтва є абсолютне, або Бог, тільки для філософії він є прообразом істини, а для мистецтва – прообразом краси?

- а) І. Кант;
- б) Й. Фіхте;
- в) В. Шеллінг;
- г) Г. Гегель.

4. Глобальний вибухоподібний перехід (стрибок) від культури до посткультури називають активною фазою...

- а) біфуркації;
- б) глобалізації;
- в) стабілізації;
- г) стагнації.

5. До якого історичного етапу розвитку візуальних мистецтв належить творчість художників Василя Кандинського, Марка Шагала, Казимира Малевича?

- а) класичного мистецтва;
- б) авангарду;
- в) модернізму;
- г) постмодернізму.

6. Хто є автором картини, на якій наречений і наречена літають понад дахами міста, при цьому жених сидить на плечах у нареченої?

- а) Василь Кандинський;
- б) Наталія Гончарова;
- в) Марк Шагал;
- г) Казимир Малевич.

7. Як називається принцип зображення, коли на одній картині поєднувались декілька різних точок зору на один і той же предмет (наприклад, фас, профіль,

розворот у три чверті та ін.) або декілька різночасних моментів буття одного і того ж предмета?

- а) спонтанності;
- б) симультанності;
- в) неопластицизму;
- г) деконструювання.

8. Який художньо-естетичний напрям авангарду намагався виразити методами мистецтва швидкість нових засобів пересування і зв'язку, динаміку й енергетику усяких можливих машин і механізмів, вибухонебезпечний характер соціальних конфліктів, бунтарські почуття мас?

- а) супрематизм;
- б) конструктивізм;
- в) футуризм;
- г) сюрреалізм.

9. Хто був засновником дадаїзму?

- а) Альбер Глез;
- б) Анрі Ле Фоконьє;
- в) Франсис Пікабіа;
- г) Трістан Тцара.

10. Як називається напрям авангардного живопису, орієнтований на створення композицій, позбавлених будь-якого «літературного» змісту, тобто змісту, який би можна було виразити словами?

- а) абстракціонізм;
- б) імпресіонізм;
- в) експресіонізм;
- г) кубізм.

Тест 17

1. Хто з античних філософів ввів поняття мімезису як обґрунтування основного принципу творчої діяльності митця?

- а) Демокріт;
- б) Сократ;
- в) Платон;
- г) Арістотель.

2. Система внутрішніх творчих правил та норм, які панують у мистецтві або в художньому напрямі в певний історичний період і затверджують основні структурні і конструктивні закономірності конкретних видів мистецтва – це:

- а) мімезис;
- б) катарсис;
- в) стиль;
- г) канон.

3. Як називається принцип класичного мистецтва, який полягає у відображенні ним суттєвого, необхідного, загального в навколишній дійсності в живій, конкретно-чуттєвій формі (на відміну від науки, яка відображує сутність в абстрактній формі законів і категорій)?

- а) мімезис;
- б) художній образ;
- в) стиль;
- г) форма-зміст.

4. Яке поняття більше за об'ємом?

- а) посткультура;
- б) нонкласика.

5. Фовізм, кубізм, абстрактне мистецтво, експресіонізм, супрематизм, дадаїзм, конструктивізм, футуризм – це основні напрями...

- а) класичного мистецтва;
- б) авангарду;
- в) модернізму;
- г) постмодернізму.

6. Сутність якого художнього напрямку полягала в передачі художником першого *враження* від візуального сприйняття дійсності, переживання ним естетичної радості від незацікавленого, неутилітарного споглядання предмета зображення?

- а) імпресіонізм;
- б) експресіонізм;
- в) сюрреалізм;
- г) дадаїзм.

7. Як називав свій власний напрям творчості Казимир Малевич?

- а) неопластицизм;

- б) супрематизм;
- в) конструктивізм;
- г) сюрреалізм.

8. Який художній напрям виник і розвинувся на німецькому ґрунті і найближче стояв до класичного мистецтва?

- а) кубізм;
- б) імпресіонізм;
- в) експресіонізм;
- г) супрематизм.

9. Хто є автором картини «Авіньйонські дівчата», яка започаткувала кубістичний напрям живопису?

- а) Пабло Пікассо;
- б) Жорж Брак;
- в) Робер Делоне;
- г) Франсис Пікабіа.

10. Яка риса не характерна для сюрреалізму?

- а) намагання звільнити людину від диктату наукових знань, розуму, логіки, моралі, державності, законів традиційної естетики;
- б) виявлення засобами мистецтва сфери несвідомого, в якій приховані справжні, глибинні істини буття;
- в) принцип симультанності (одночасності) зображення, а також прагнення передачі руху, енергії, сили, швидкості, проникнення всього в усе і крізь усе;
- г) принцип автоматичного письма.

Тест 18

1. Стійка для певного періоду історії мистецтва, конкретного напрямку, течії, школи або одного митця система принципів художнього мислення, способів образного вираження, зображувально-передавальних прийомів, художніх засобів – це:

- а) катарсис;
- б) мімесис;
- в) канон;
- г) стиль.

2. Як називається в арт-практиках ХХ ст. реальна презентація самої речі (а не її зображення), активізація її енергетики в контексті спеціально створеного арт-простору?

- а) боді-арт;
- б) реді-мейд;
- в) нет-арт;
- г) симулякр.

3. Сутність якого художнього напрямку полягає в загостреній передачі за допомогою виключно художніх засобів і прийомів трагічних і драматичних почуттів художника – тривоги, страху, безвиході, туги, нервозності, глибокої невдоволеності, спустошеності і т. ін.?

- а) імпресіонізму;
- б) експресіонізму;
- в) кубізму;
- г) абстракціонізму.

4. До якого напрямку відносяться художники Марк Шагал і Едвард Мунк?

- а) конструктивізму;
- б) супрематизму;
- в) футуризму;
- г) експресіонізму.

5. Яким терміном в естетиці ХХ ст. позначається сукупність усіх строкатих новаторських, революційних, бунтарських, епатажних рухів, напрямів в художній культурі першої третини століття?

- а) авангард;
- б) субкультура;
- в) поп-культура;
- г) постмодернізм.

6. Хто із художників кинув знаменитий заклик: «Трактуйте природу за допомогою циліндра, кулі, конуса!»?

- а) Пабло Пікассо;
- б) Поль Сезанн;
- в) Клод Моне;
- г) Жорж Брак.

7. Який відомий російський філософ дав несподівано високу оцінку кубізму, охарактеризувавши його як найповнішу і радикальну художню революцію з часів

Ренесансу? На його думку, кубізм змінив характер і сутність образотворчого мистецтва і просунув уперед художній розвиток людства.

- а) Микола Бердяєв;
- б) Семен Франк;
- в) Лев Шестов;
- г) Сергій Булгаков.

8. Як називався художній напрям, який прагнув до доцільної організації художніх елементів, яка мала б конкретне утилітарне або функціональне призначення? Це було прикладне або «виробниче» мистецтво:

- а) сюрреалізм;
- б) супрематизм;
- в) футуризм;
- г) конструктивізм.

9. До якого напрямку відносили себе російські художниці Н. Гончарова, О. Розанова, Н. Удальцова, О. Екстер?

- а) абстракціонізму;
- б) кубофутуризму;
- в) конструктивізму;
- г) дадаїзму.

10. Хто був засновником реді-мейдсу?

- а) Марсель Дюшан;
- б) Трістан Тцара;
- в) Фернан Леже;
- г) Хуан Міро.

Тест 19

1. Сутнісний компонент твору мистецтва, що підносить дух реципієнта (глядача, слухача, читача) до духовної реальності, яка у самому творі мистецтва не утримується, – це:

- а) художній образ;
- б) художній символ;
- в) канон;
- г) стиль.

2. У теоретичній спадщині якого з мислителів античності значне місце займає процес розробки нових естетичних понять, таких як калокагатія, катарсис, мімесис та ін.?

- а) Демокрит;
- б) Сократ;
- в) Платон;
- г) Арістотель.

3. Хто розумів мистецтво як одну із суттєвих форм саморозкриття абсолютного духу в акті художньої діяльності?

- а) І. Кант;
- б) Й. Фіхте;
- в) В. Шеллінг;
- г) Г. Гегель.

4. Які три поняття відображують хронологію розгортання глобальної перебудови естетичної свідомості у ХХ ст.?

- а) класицизм, бароко, рококо;
- б) сюрреалізм, імпресіонізм, експресіонізм;
- в) авангард, модернізм, постмодернізм;
- г) песимізм, ірраціоналізм, індивідуалізм.

5. Що характерне для авангарду?

а) революційно-руйнівний пафос відносно традиційного мистецтва і традиційних цінностей культури;

б) демонстративна відмова від «прямого» (реалістично-натуралістичного) зображення видимої дійсності, від міметичного принципу;

в) свідомо загострено експериментальна спрямованість;

г) усе, перераховане вище.

6. До якого напрямку належать художники Поль Сезанн, Вінсент Ван Гог, Поль Гоген?

- а) імпресіонізму;
- б) експресіонізму;
- в) кубізму;
- г) конструктивізму.

7. Пензлю якого художника-експресіоніста належить картина «Крик»?

- а) Е. Мунка;

- б) Ф. Марка;
- в) Г. Гросса;
- г) Ж. Руо.

8. Який художній напрям намагався звести усю складність і багатогранність світу до елементарних геометричних і тригонометричних моделей?

- а) конструктивізм;
- б) супрематизм;
- в) кубізм;
- г) футуризм.

9. Хто був автором «Маніфесту футуризму», опублікованого в паризькій газеті «Фігаро» в 1909 році?

- а) інетті;
- б) Роббер Делоне;
- в) Жорж Брак;
- г) Фернан Леже.

10. Як називався екстравагантний рух на художній арені Європи в період 1916–1920 років, який розгнуздано нападав на стандарти і звичаї респектабельної публіки і сатиричними пародіями на мистецтво намагався підірвати саму концепцію мистецтва як такого?

- а) кубізм;
- б) футуризм;
- в) дадаїзм;
- г) сюрреалізм.

Ключ до тесту

Тест 1. 1. б; 2. г; 3. в; 4. б; 5. а; 6. в; 7. г; 8. а; 9. б; 10. а.

Тест 2. 1. в; 2. г; 3. б; 4. б; 5. г; 6. а; 7. б; 8. в; 9. а; 10. б.

Тест 3. 1. а; 2. б; 3. а; 4. а; 5. б; 6. б; 7. а; 8. б; 9. г; 10. г.

Тест 4. 1. б; 2. а; 3. б; 4. в; 5. а; 6. а; 7. г; 8. г; 9. г; 10. а.

Тест 5. 1. а; 2. г; 3. б; 4. а; 5. а; 6. в; 7. б; 8. б; 9. в; 10. в.

Тест 6. 1. в; 2. а; 3. в; 4. в; 5. в; 6. б; 7. в; 8. г; 9. г; 10. б.

Тест 7. 1. б; 2. б; 3. а; 4. а; 5. г; 6. а; 7. а; 8. а; 9. б; 10. г.

Тест 8. 1. г; 2. г; 3. в; 4. г; 5. а; 6. а; 7. б; 8. б; 9. г; 10. а.

Тест 9. 1. г; 2. а; 3. г; 4. а; 5. г; 6. б; 7. а; 8. б; 9. а; 10. в.

Тест 10. 1. а; 2. в; 3. б; 4. б; 5. в; 6. б; 7. г; 8. г; 9. а; 10. а.

Тест 11. 1. в; 2. г; 3. б; 4. г; 5. г; 6. г; 7. в; 8. в; 9. в; 10. г.

Тест 12. 1. б; 2. г; 3. г; 4. г; 5. г; 6. а; 7. г; 8. б; 9. в; 10. б.

Тест 13. 1. б; 2. а; 3. в; 4. в; 5. а; 6. а; 7. г; 8. г; 9. а; 10. г.

Тест 14. 1. а; 2. б; 3. г; 4. б; 5. г; 6. в; 7. г; 8. а; 9. б; 10. в.

Тест 15. 1. в; 2. а; 3. г; 4. г; 5. а; 6. г; 7. б; 8. в; 9. г; 10. г.

Тест 16. 1. б; 2. г; 3. в; 4. а; 5. б; 6. в; 7. б; 8. в; 9. г; 10. а.

Тест 17. 1. г; 2. г; 3. б; 4. а; 5. б; 6. а; 7. б; 8. в; 9. а; 10. в.

Тест 18. 1. г; 2. б; 3. б; 4. г; 5. а; 6. б; 7. а; 8. г; 9. б; 10. а.

Тест 19. 1. б; 2. г; 3. г; 4. в; 5. г; 6. а; 7. а; 8. в; 9. а; 10. в.